

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “Св. Климент Охридски”

Философски факултет

Катедра Публична администрация

ДЕТЕЛИН СТЕФАНОВ ДИМИТРОВ

Докторант на самостоятелна подготовка

**ЕФЕКТИ НА МИГРАЦИЯТА ВЪРХУ
ВЪТРЕШНИЯ РЕД НА ПРИЕМАЩИТЕ
СТРАНИ**

АВТОРЕФЕРАТ

на

Дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
„ДОКТОР” по професионално направление 3.3. Политически науки
(Публична администрация)

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

Проф. д-р Александър МАРИНОВ

София, 2018 г.

Съдържание на автореферата:

I.	Съдържание на дисертационния труд	4
II.	Обща характеристика на дисертационния труд	7
	1. Обем, структура и цитирана литература	7
	2. Актуалност и значимост на проблематиката	7
	3. Обект, предмет и основни изследователски въпроси на дисертационния труд.....	9
	4. Цел и задачи на дисертационния труд	10
	5. Теза на дисертационния труд	10
	6. Ограничения на дисертационното изследване	11
	7. Използвани изследователски методи	12
III.	Структура на дисертационния труд	13
IV.	Основни изводи от дисертационното изследване	14
V.	Самооценка на приносите на дисертационния труд	17
VI.	Отпечатани или приети за печат научни трудове или материали за внедрено творческо постижение, свързани с дисертационния труд	17
VII.	Благодарности	18

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от Съвет на Катедра „Публична администрация“ на 19.02. и 19.03.2018 г., който прие и състава на научното жури:

- доц. д-р Албена Георгиева Танева, Софийски Университет „Св. Кл. Охридски“
- проф. д-р Александър Иванов Маринов, Софийски Университет „Св. Кл. Охридски“
- проф. д-р Величка Иванова Милина, Военна Академия „Г.С. Раковски“
- доц. д-р Милен Мирчев Иванов, Русенски Университет „Ангел Кънчев“
- проф. д.н. Дончо Николов Градев – пенсиониран преподавател

Защитата на дисертационния труд ще се състои на ..... 2018 г. от ..... часа в зала 500, блок 4 на Философски факултет на Софийски университет „Св. Кл. Охридски“ (бул. „Цариградско шосе“ 125).

Материалите по защитата са публикувани на интернет страницата на Софийски университет „Св. Кл. Охридски“ и са на разположение в офиса на катедра „Публична администрация“, Философски факултет на Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, Кампус „Изток“, бл. 4, каб. 112.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД	5
------------	---

ГЛАВА ПЪРВА

ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА ИЗУЧАВАНЕ НА ОТРАЖЕНИЕТО НА МИГРАЦИЯТА ВЪРХУ ВЪТРЕШНИЯ РЕД НА ПРИЕМАЩИТЕ СТРАНИ ...	15
--	----

1. Работни определения на основните понятия	15
--	-----------

<i>1.1. Миграция .....</i>	<i>15</i>
----------------------------	-----------

<i>1.2. Социален и вътрешен ред .....</i>	<i>24</i>
---	-----------

2. Теоретични рамки на релацията „имиграция – вътрешен ред”	33
--	-----------

3. Миграцията като заплаха за сигурността – тенденцията към „секюритизация” на имиграционните политики	40
---	-----------

<i>3.1 Обща характеристика на секюритизацията на миграцията .....</i>	<i>43</i>
---	-----------

<i>3.2 Коя миграция е източник на заплахи за сигурността и в какво отношение?.....</i>	<i>45</i>
--	-----------

<i>3.3 Чия сигурност (сигурността на кои субекти) е застрашена? .....</i>	<i>49</i>
---	-----------

<i>3.4 Понятието „миграционен натиск“ .....</i>	<i>57</i>
---	-----------

<i>3.5 Последниците от секюритизацията на миграцията .....</i>	<i>59</i>
--	-----------

4. Основни изводи от първа глава	60
---	-----------

ГЛАВА ВТОРА

МИГРАЦИЯ, НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ И ВЪТРЕШЕН РЕД: ВРЪЗКИ С ТЕРОРИЗМА И ПРЕСТЪПНОСТТА	61
---	----

1. Общата картина: възприятията на европейските граждани относно заплахите, свързани с бежанците и мигрантите	61
--	-----------

<i>1.1 Данни от редовните сондажи „Евробарометър“ .....</i>	<i>61</i>
---	-----------

<i>1.2 Данни и изводи от проучването на Изследователски център „Пю“ (2016 г.) .....</i>	<i>64</i>
---	-----------

2. Има ли връзка между миграция и тероризъм: кратък обзор на събитията и дискусиите през последното десетилетие	68
--	-----------

3. Миграция и престъпност	77
--	-----------

<i>3.1 Дискусиите относно релацията „миграция-престъпност“ в Германия .....</i>	<i>77</i>
---	-----------

<i>3.2 Дискусията относно ръста на сексуалното насилие в Швеция .....</i>	<i>85</i>
---	-----------

3.3 Миграцията, престъпността и гражданските патрули в Италия	89
4. Съвременни насоки и действия за овладяване на риска от тероризъм и престъпност вследствие на засилената миграция	90
4.1 Използването на заградителни гранични съоръжения като инструмент на миграционната политика в някои страни от Европейския съюз	91
4.2 Алтернативата на граничните стени в Европейския съюз: по-ефективното функциониране на Шенгенското пространство	95
4.3 Създаване на Система на ЕС за информация за пътуванията и разрешаването им (ETIAS)	98
4.4 Миграцията и заплахите за сигурността: българският отговор	108
5. Основни изводи от втора глава	116

ГЛАВА ТРЕТА

ОТРАЖЕНИЕТО НА МИГРАЦИЯТА ВЪРХУ ВЪТРЕШНИЯ РЕД В ПРИЕМАЩИТЕ СТРАНИ – СОЦИАЛНО-ДЕМОГРАФСКИ ИЗМЕРЕНИЯ И ПОСЛЕДИЦИ	118
---	------------

1. Понятието за „демографска сигурност“ – концептуална връзка между секюритизацията на миграцията и по-цялостния, макросоциологически подход към ефектите от нея	118
2. Имиграцията на мюсюлмани и демографските промени в приемащите европейски страни	125
3. Миграция, демографски промени и ефекти върху националната идентичност .	132
4. Миграцията в български контекст – кратък исторически преглед	140
5. Българските имиграционни политики – насоки за усъвършенстване с оглед оптимизиране на ефектите на миграцията върху вътрешния ред	154

6. Анализ и оценка на политики за интеграция на имигрантите – опитът на Испания, Италия и Португалия и приложимостта му в България	159
7. Основни изводи от трета глава	171
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	174
БИБЛИОГРАФИЯ	180
ОТПЕЧАТАНИ ИЛИ ПРИЕТИ ЗА ПЕЧАТ НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	188

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Обем, структура и цитирана литература

Дисертационният труд е в обем 178 страници. Състои се от увод, три глави, заключение, библиография, списък на публикации по темата на дисертационния труд.

Библиографията съдържа общо 108 източника - на кирилица (български и руски език) и на латиница (английски, френски и немски език). Основните източници на информация са научни публикации, интернет сайтове на държавни институции, публикации в специализирани и масови издания, разговори и дискусии с експерти и практики. Библиографията е подредена по азбучен ред, като най-напред са представени източниците на кирилица, а след тях тези на латиница, онлайн източниците са отделени.

2. Актуалност и значимост на проблематиката

Най-краткото и може би най-красноречиво обосноваване на значимостта и актуалността на засегнатата в дисертационния труд проблематика може да бъде извлечено от публикуваните данни на Европейската организация за подкрепа на искащите убежище (EASO). Според оповестен наскоро доклад на организацията, за периода 2011-2017 г. в Европа са приети 5 136 383 мигранти, определени като лица, търсещи убежище. Особено внимание трябва да се обърне и на факта, че *тези данни не отчитат нелегалните мигранти и лицата, на които е отказано убежище, но са останали в ЕС.*

Ясно очертаващата се тенденция на засилване на миграционния поток поражда все по-настойчивото задаване на въпроса, *дали пристигането на такива големи маси от хора, идващи от твърде различни общества и култури, няма да предизвика дълбоки изменения в приемащите социални системи, т.е. в установения в тези системи социален ред.*

Социалният ред е широко понятие, отразяващо *социалните ценности, норми, традиции, очаквания, йерархии, институции и договори, създаващи възможност обществата и човешките общности да се поддържат в стабилно състояние.* В крайна сметка социалният ред предполага съществуването на социални практики, които формират и поддържат приемливи начини на човешко колективно поведение.

В настоящия дисертационен труд се защитава идеята, че съвременната миграция – поради своите мащаби и съдържание - има реално отражение върху сигурността и върху обществения ред поради обективно протичащи, имащи материално въздействие върху живота на хората процеси и ефекти. Именно за да се избегнат спекулациите с тези последици е необходимо тези явления да бъдат изучавани обективно, задълбочено, без ограниченията на криворазбрана „политическа коректност“.

Хипотетично може да се приеме, че отражението на миграцията върху вътрешния ред може да достигне мащаби, изразяващи се в *промяна на идентичността* на приемащото общество, т.е. на съществено изменение на заварените норми и ценности и начина на тяхното интериоризиране в индивидуалното и колективното съзнание. Редица факти от живота на съвременните европейски общества подсказват, че тази вероятност не е чисто хипотетична.

Неразделна част от актуалните и значими изследователски и практически аспекти на проблема представляват и мерките (политиките), чрез които приемащото общество би могло, от една страна, да поощри и оползотвори положителните страни на отражението на миграцията, а от друга страна, да предотврати или минимизира отрицателните ефекти от миграцията.

Особена чувствителност през последните години характеризира отношението в повечето европейски общества към мигрантите, проникнали и пребиваващи в съответните държави в разрез с установените законови норми. Въпреки липсата на еднозначни данни, може да се предположи, че броят на нелегалните мигранти, влезли на територията на ЕС през последните години, е нараснал съществено. Това се дължи на комбинираното еднопосочно влияние на няколко фактора:

- общият ръст на миграционните потоци в условията на глобализация, стимулиран от бързия напредък на технологиите в транспорта и комуникациите;
- същественото ограничаване на възможностите за легална миграция, особено в резултат на предприетите енергични мерки от повечето правителства след изострянето на проблемите след 2014 г.;
- продължаващото задълбочаване на дисбалансите между предлагане и търсене на работна ръка;
- въоръжените конфликти, външните дестабилизиращи намеси, несигурността и нарушаването на човешките права в обширни райони на

Близкия Изток, Азия и Африка, пораждащи принудителна миграция (бежански поток).

Най-актуалният акцент в дискусиите относно връзката „миграция – сигурност“ се поставя върху разнообразни проблеми, свързани с *националната сигурност, разбираана най-общо като защита и укрепване на колективното (съвместно) благоденствие на гражданите и законно пребиваващите на територията на дадена държава*. Изострянето на усещането за застрашеност се влияе и от социално-икономическото положение в приемащите страни, например, при значителен приток на мигранти в период на стопанска рецесия. Основна роля играят реалните или въображаеми връзки между миграцията и тероризма, транграничната престъпност и здравните рискове. Повечето автори отбелязват необходимостта тези взаимовръзки да се изследват и третират, най-вече в рамките на имиграционните политики и мерките за охрана на границите, въпреки преобладаващото мнението, че проблемите, свързани с тях, обикновено се надценяват.

3. Обект, предмет и основни изследователски въпроси на дисертационния труд

Обект на дисертационния труд са съвременните процеси на миграция и по-конкретно – миграцията към страните от Европейския съюз.

Предмет на дисертационния труд е съвкупността от ефекти на миграцията върху вътрешния ред на приемащите страни.

Основни изследователски въпроси на дисертацията са:

- кои са основните характеристики на активните процеси на международна миграция след 2014 г.;
- какви основни последици от процесите на миграция настъпват по отношение на вътрешния ред на приемащите страни и как тези ефекти се отразяват в масовото съзнание на засегнатите общества;
- представляват ли актуалните процеси на миграция заплаха за сигурността и националната идентичност на приемащите общества;
- какви необходими промени в имиграционните интеграционните политики произтичат от анализиранияте особености на миграционните процеси и ефектите от тях.

4. Цел и задачи на дисертационния труд

Целта на настоящата дисертационна работа е да изследва и обясни съвременните миграционни процеси и ефектите от тях върху вътрешния ред на приемащите общества.

Задачите, които си поставя дисертационното изследване, са:

- ✓ да изгради концептуална рамка на изследването на ефектите от миграционните процеси върху вътрешния ред на приемащите страни;
- ✓ да анализира основните тенденции в развитието на съвременните миграционни причини и ефектите от тях;
- ✓ да очертае основните характерни особености на възприемането на последиците от миграционните процеси в общественото съзнание в европейските общества;
- ✓ да съпостави и разграничи преките ефекти върху сигурността и косвените последици относно националната идентичност в резултат на активизираните миграционни процеси;
- ✓ да обоснове насоки за усъвършенстване на миграционните и интеграционните политики, в т.ч. в Република България в съответствие с новите реалности на миграционните процеси и последиците от тях.

5. Теза на дисертационния труд

Защитаваната теза е, че съвременните миграционни процеси, получили рязък ръст след 2014 г., представляват феномен с трайно и съществено отражение върху живота на приемащите общества, който не може да бъде успешно третиран с помощта на традиционните рамки и подходи на политиките, а изисква нов тип обществени дискусии и решения.

Необходим е преход от декларативни хуманистични аргументи към открито и задълбочено изясняване и публично обсъждане на положителните и отрицателните ефекти от засилената миграция. Най-вероятно тези нови публични дебати ще доведат до преосмисляне на разбирането за безпроблемния характер на съжителството на твърде различни етнически, културни и религиозни общности,

както и до дефиниране на нови ценностни и институционални критерии за организацията на това съжителство.

В същото време, опитите за прилагане на чисто рестриктивни решения, независимо дали става дума за охрана на границите, допуск на мигранти или вътрешнонационални политики няма да водят до трайни положителни резултати.

6. Ограничения на дисертационното изследване

Необходимо е да бъдат изрично посочени и обосновани следните *три* ограничения на дисертационното изследване.

На първо място – *ограничения, свързани с разбирането на понятието „вътрешен ред“ като резултативна величина, спрямо която се изучават ефектите на миграцията*. В дисертационния труд това понятие се операционализира главно в две области – *преките заплахи за сигурността* (тероризъм, социално-икономическа дестабилизация, престъпност) и потенциалното *въздействие върху националната идентичност*. Трудно може да се оспори, че е възможно да бъдат посочени и други дефиниционни рамки и варианти на операционализация на понятието за социален (вътрешен) ред. Този подход е избран преди всичко с оглед острата актуалност на посочените измерения в общественото съзнание.

Следствие от това ограничение е *поставянето на аналитичния акцент върху негативните ефекти (дисбаланси, противоречия, конфликти)*. В научната литература отдавна тече дискусия за съотношението между положителните и отрицателните ефекти на миграцията върху приемащите общества.

Настоящото дисертационно изследване не оспорва наличието на позитивни ефекти, но се концентрира върху негативните последици, най-вече заради спецификата на актуалната миграционна ситуация в Европа. Всъщност, именно идентифицирането и ефективното управление на рисковете и заплахите може да допринесе решително за оползотворяване на позитивния потенциал на съвременната международна миграция.

На второ място следва да се посочи ограничението, свързано с *липсата на достатъчно пълна и системна информация относно ефектите от миграцията, в частност поради възраженията срещу политическите и етически негативи от събирането на такава целева информация*. В повечето европейски страни такъв разрез на статистическа информация се реализира отскоро – след 2015 г., което

затруднява сравнителния и динамичния анализ на процесите. В редица страни (като Германия) станаха известни редица случаи, когато политически органи и държавни институции се опитват да ограничават не само изнасянето на такава информация, а и пълноценната и безспорно необходима за публичното управление изследователска и аналитична дейност.

На трето място следва да се посочи ограничението, произтичащо от непълнотата и трудностите при достъпа до надеждна информация относно миграционните процеси и ефектите от тях в България. В някои отношения дори може да се говори за съзнателни опити да се заблуди обществеността относно конкретните измерения на последиците – реални и потенциални от миграцията за българското общество. Типичен пример е твърдението, че миграционният натиск върху България напоследък е „сведен до нула“, което се опровергава от редица свидетелства и анализи на ФРОНТЕКС и сръбските държавни институции относно незаконните мигранти, задържани при опит за преминаване на западната ни граница.

7. Използвани изследователски методи

В настоящия дисертационен труд са използвани следните основни и допълващи методи:

Първи основен метод е анализът на документи относно характера на миграционните процеси, оценки и прогнози на ефектите от тях, както и политики за решаване на възникващите проблеми. По-конкретно, осъществен е:

- анализ на нормативни, стратегически и други документи, третиращи миграционните проблеми и политики;
- сравнителен анализ на теоретични анализи и информационни източници относно съвременните тенденции и проблеми в сферата на миграционните процеси;
- анализ на статистически данни относно миграционните процеси.

Втори основен метод е вторичният анализ на данни от емпирични изследвания по проблемите на миграцията и ефектите от нея, проведени в страните от Европейския съюз.

Допълващи изследователски методи са:

- изследване на случаи (case study), отразяващи типични ситуации и проблеми, свързани с миграцията и нейните ефекти върху вътрешния ред на приемащите страни;
- проучване на публични и неофициални изявления и становища на политически ръководители, експерти и представители на академичната общност в качеството им на *експерти* по проблемите на отражението на миграцията, както в медиите, така и на специализирани научни и практически форуми.

Основните *източници на информация* са научни публикации, интернет сайтове на държавни институции, публикации в специализирани и масови издания, дискусии с експерти и практики.

III. Структура на дисертационния труд

Логическата структура на текста е подчинена на последователността от стъпки за реализацията на целта и задачите на дисертационния труд.

В *първата глава на дисертацията* е разработена концептуалната рамка на изследването на миграцията и последиците от нея. Формулирани са и се обосновават *работни дефиниции* на основните понятия, използвани в областта на миграционните изследвания, представени са някои пряко приложими теоретични концепции. Обоснована е връзката между вътрешния ред и националната идентичност. Очертани са основните тенденции на развитие на съвременните миграционни изследвания, като особено внимание е отделено на т.нар. секюритизация на миграцията в утвърденото конкретно, но и в по-общо концептуално разбиране. Обосновано е рамково разбиране на понятието за „вътрешен ред“.

Във *втората глава на дисертационния труд* е анализирана проблемната ситуация в съвременните международни миграционни процеси след 2014 г. Очертани са основните моменти в разбиранията за миграцията като източник на заплахи. Разгледани са различни научни възгледи за връзката между засилената миграция, екстремизма, терористичната заплаха, престъпността и социално-икономическите проблеми в приемащите общества. Анализирани са съществените измерения на възприемането на миграцията в европейските общества. Представени и анализирани

са примери за различни подходи за противодействие на потенциални и реални заплахи от миграцията, както и техните преимущества и недостатъци.

Третата глава предлага анализ на по-широкия (извън проблематиката на сигурността) контекст на последиците от миграцията върху приемащите общества, най-вече през призмата на отражението върху националната идентичност. Разгледани са особеностите на структурата на съвременните миграционни процеси към Европа (най-вече техния предимно мюсюлмански състав) и дългосрочните последици за начина на живот и социокултурната ситуация. Обосновани са някои насоки на усъвършенстване на миграционните и интеграционните политики в България, като се акцентира върху необходимостта от качествено подобряване на информационно-аналитичната база за разработването и оценката на тези политики. Предложен е анализ и на опита в сферата на имиграционните политики на някои страни от Южна Европа, който изглежда полезен за усъвършенстване на българската управленска практика.

В *заключението* са обобщени изводите от дисертационното изследване и на тази основа са формулирани основните предпоставки на по-нататъшното усъвършенстване на научното изследване и практическото управление на съвременните миграционни процеси и на ефектите от тях върху приемащите общества.

IV. Основни изводи от дисертационното изследване

Първа група изводи. Както емпиричните данни, така и по-цялостният концептуален анализ доказват, че новата миграционна вълна към Европа (след 2014 г.) се възприема масово като сериозна заплаха за вътрешния ред и начина на живот в страните от ЕС, което поставя с острота въпроса за разработването и прилагането на нови, по-ефективни европейски и национални политики в тази област.

През периода след 2014 г. в масовото съзнание на повечето европейски общества се оформя *ясна взаимовръзка между бежанската криза, миграционната вълна и терористичните заплахи*. Опасенията от вноса на тероризъм чрез миграционния наплив са най-силно изразени в Унгария и Полша, въпреки че в Холандия, Германия, Италия, Швеция, Гърция и Великобритания тази преценка се подкрепя от ясно оформени мнозинства. Единствените две страни, където

преобладава мнението, че новият приток на бежанци и мигранти не увеличава риска от тероризъм, са Испания, и, колкото и да е странно, Франция (вероятно поради ясното разбиране в тази страна, че терористичните актове се извършват от второ и трето поколение имигранти).

Втора група изводи. Определянето на миграцията като заплаха за сигурността *съществено засилва обществените представи и ориентацията към политики, третиращи този феномен като притежаващ потенциала за реално и то негативно влияние върху живота и вътрешния ред в приемащите страни.* Най-често тази ориентация предизвиква тенденция към разработване и прилагане на по-твърди, рестриктивни политики, някои от които достигат до крайности (като изграждането на преградни съоръжения, което ще бъде разгледано в следващата глава). Нараства разминаването между формално гарантираните от международното право форми на закрила и реалното отношение, което получават в процеса на миграция в транзитните и приемащите страни.

Прилагането на такъв подход има отражение върху *човешката сигурност* както в приемащите общества, така и на мигрантите (като ги подтиква да избират по-опасни маршрути, да ползват услугите на трафиканти и каналджии и като затруднява достъпа до по-сигурни страни). Допълнителен негативен ефект се наблюдава в приемащите общества (подклаждане на ксенофобия, расизъм, агресия и дори криминално поведение към имигрантите).

Трета група изводи. И при трите заплахи, свързвани с миграцията – тероризъм, социално-икономическо бreme и престъпност – европейците, които споделят негативно мнение за мюсюлманите, са склонни да подчертават рисковете от миграцията. Известно е, преобладаващата част от бежанците, лицата, търсещи убежище и другите категории мигранти, съставляващи „високата миграционна вълна“ към ЕС през последните няколко години, идват от предимно мюсюлмански страни. Затова не е учудващо, че през този период обществеността и научните специалисти в повечето европейски страни отделят все по-голямо внимание на актуалната и вероятната бъдеща численост на мюсюлманите в Европа, както и на последиците от

тази динамика върху имиграционните и социалните политики и политиките за сигурност.

Основната причина за това е доминиращата в повечето европейски общества представа за исляма и мюсюлманите като най-отдалечени от традиционните европейски религиозни, морални и политически ценности, което води до усещане за застрашеност при евентуалното им по-широко присъствие и влияние в обществения живот. В допълнение, особено през последните години, ислямският екстремизъм (тероризъм) се схваща от европейците като най-голяма и непосредствена заплаха за националната и личната сигурност – над 79 на сто от анкетираните споделят, че се чувстват в една или друга степен застрашени от него (Pew Research Center, 2017б).

Негативното отношение към мюсюлманската имиграция в Европа не може да бъде разбрано без очертаване на нарастващото значение, отдавано от повечето европейски граждани на *националната идентичност*. Засилената миграция най-общо се възприема като заплаха за националната идентичност, въпреки че в това отношение има съществени различия както между отделните страни, така и между различни социални групи вътре във всяка страна.

Във всички европейски страни категорично доминира идеята, че *първият и най-важен елемент на националната идентичност е езикът*. Във всяка европейска страна огромното мнозинство от хората приемат, че за да претендираш да принадлежиш към даденото национално общество, трябва да ползваш достатъчно добре езика (езиците) му. Това се превръща и в първостепенно условие, адресирано към пристигащите мигранти. Установява се пряка и висока зависимост между преценката, че мигрантите не полагат усилия за задоволително овладяване на местния език и негативните нагласи към тях, въпреки че това положение зависи не само от тяхното желание, а и от предлаганите възможности чрез действащите интеграционни политики.

Четвърта група изводи. Профилът на намиращите се на територията на България мигранти (независимо от сравнително малкия им брой) извежда предизвикателство пред способностите на държавата да ги интегрира. При неефективна интеграционна политика е възможно част от мигрантите, които остават по-дългосрочно в страната, да се интегрират в съществуващи или дори да изградят собствени организирани престъпни мрежи, занимаващи с разнородна престъпна дейност.

Миграционният натиск и възприемането на страната ни като транзитна по пътя на мигрантите към развитите европейски държави създаде условия за разрастване на престъпната дейност, свързана с незаконното превеждане на хора през границата.

V. Самооценка на приносите на дисертационния труд

1. Направен е систематичен теоретичен опит в да се изследва и обясни отражението на миграцията върху вътрешния ред на приемащите страни. Представени са доказателства за необходимостта от задълбочено и непредубедено научно изследване на тези ефекти.

2. Чрез анализ на случаи и вторичен анализ на разнообразни емпирични данни е обобщен опитът на редица европейски страни при решаване на проблемите, възникващи в контекста на засилената, както и обществените реакции на тези политики.

3. Разработен е анализ на проблемната ситуация, свързана потенциалните последици от миграцията върху националната идентичност.

4. Предложени са насоки за усъвършенстване на изучаването на ефектите от миграцията и ефективността на миграционните политики в България като предпоставка за по-добро регулиране на последиците от миграционните процеси.

VI. Отпечатани или приети за печат научни трудове или материали за внедрено творческо постижение, свързани с дисертационния труд:

1. **Димитров, Д.** (2016) *Новата миграционна вълна и ефектите върху вътрешния ред на приемащите страни*. В: Балканите в променящата се среда за сигурност, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2016. ISBN: 978-619-202-209-9.
2. **Димитров, Д.** (2017) *Особености на използването на заградителни гранични съоръжения като инструмент на миграционната политика в някои страни*

от Европейския съюз, В: Международният трансфер на административни модели и инструменти: възможности, ограничения и рискове, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, София, 2017, под печат.

3. **Димитров, Д.** (2018) Релацията „миграция – престъпност“ в европейското обществено мнение. <http://dev.witmind.com/analizi/>, достъпен на 12.02.2018

VII. Благодарности

Искрени благодарности дължа на научния ми ръководител проф. д-р Александър Маринов за подкрепата и конкретната помощ при подготовката на дисертационния труд.

Благодарен съм на членовете на научното жури и на участвалите във вътрешната защита на дисертацията за критичните бележки, конкретни препоръки и съвети.

Признателен съм на доц. д-р Татяна Томова и на целия състав на Катедра „Публична администрация“ към СУ “Св. Климент Охридски” за благотворната академична атмосфера, в която имах възможност да осъществя дисертационното си изследване.